

„DE LA HANUL SCHITULUI TARCĂU LA ȘCOALA NR. 2 DE BĂIEȚI” DIN PIATRA-NEAMȚ. NOI DOCUMENTE

Costin CLIT¹

Cuvinte cheie: Schitul Tarcău, Mănăstirea Pângărați, Piatra-Neamț, documente inedite, primărie, școală, vânzare, secularizare

Keywords: Tarcău hermitage, Pângărați monastery, Piatra-Neamț, unpublished documents, city hall, school, sale, secularization

Reluarea textelor și opiniilor exprimate deja în istoriografia nemțeană și națională pe baza documentelor necunoscute celor care s-au aplecat asupra subiectului reprezintă o necesitate pentru aflarea adevărului istoric. Tema propusă cititorului a fost abordată cu acribia binecunoscută de către cercetătorul Constantin Turcu² și a constituit sursa de informare a celor care au studiat evoluția hanurilor și a școlilor din Piatra-Neamț³. Remarcăm lipsa unei minime abordări a începuturilor școlii în preținsele „monografii” închinată „Partidului Comunist Român, detașamentul cel mai înaintat al poporului nostru, exponentul fidel al intereselor sale vitale”⁴. În studiul de față demonstrăm, pe baza documentelor inedite, achiziționarea în 1838 a hanului răposatului Ioniță Șoaric de către ieroschimonahul Avramie, nacealnicul Schitului Tarcău, trecerea în proprietatea Mănăstirii Pângărați apoi a Primăriei târgului Piatra, care îl transformă în localul Școlii nr. 2 de Băieți, instituție al cărui trecut ar trebui rescris de istorici.

Hanul lui Ioniță Șoaric din târgul Piatra a fost scos la vânzare prin mezat încă din 14 mai 1836, fără a se găsi mușterii doritori după publicarea vânzării, timp în care prețul „nu s-au suit mai mult decât 2000 lei”⁵. Ioniță Șoaric ar fi deținut „alte hanuri”, dintre care cel trecut la 15 iunie 1839 în proprietatea lui Iancu Iani și în care se întâlneau la 1841 „clevetitorii” regimului patronat de către domnul Mihail Sturdza⁶. Ioniță Șoaric a primit

¹ Colegiul Național „Cuza Vodă”, HUȘI.

² Constantin Turcu, *De la hanul schitului Tarcău la școala nr. 2 de băieți*, în *Preocupări de cultură regională*, Piatra Neamț, Tipografia „Gh. Asachi”, II, 1939, p. 25-36; Publicat în revista „Apostolul”, Anul V, nr. 1-3.

³ Constantin Botez, Adrian Pricop, *Tradiții ale ospitalității românești. Prin hanurile Iașilor*, București, Editura Sport-Turism, 1989, p. 91.

⁴ Vasile Gherasim, Ionel Marin, *Piatra Neamț. Monografie*, Tipografia Piatra Neamț, 1972, 366 p.

⁵ ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/13.

⁶ Constantin Botez, Adrian Pricop, *op. cit.*, p. 91; Informațiile sunt preluate/plagiate frumos de Prof. Gheorghe Radu, *Hanuri de altădată la Piatra-Neamț* în „Ziar Piatra Neamț.Ro”, din 21 ianuarie 2017 <https://www.ziarpiatraneamt.ro> (accesat la 06.03.2025).

la 8 aprilie 1828 de la preoteasa Rucsanda și fiii acesteia cu care se învecina, soția răposatului preotului Iordachi Liciul, fica preotului Șomâtcă, „casa me cu tot locul ei ce mi-au rămas driapt(ă) zăstre me”, în schimbul casei lui „cu locu ei pe loc g(os)pod piste drumu lângă gârla ce mergi la Șipote”, cumpărătură de la Vasile Ciolacu⁷.

Gheorghe și Neculai Șoaric, împreună cu mama lor, Alexandra, văduva răposatului Ioniță Șoaric, adevăresc la 22 noiembrie 1838 tocmeala încheiată cu ieroschimonahul Avramie, nacealnicul Schitului Tarcău, pentru vânzarea unui han cu patru odăi, beci și o altă casă, la prețul de 4000 de lei, situate în Piatra-Neamț⁸. Cumpărătorul se împrumută de la Calistrat, duhovnicul Mănăstirii Secu, de suma necesară achiziționării hanului, la 24 noiembrie 1838⁹.

Imobilul cu beci, locul din jur și cealaltă casă erau cumpărătură de la preoteasa Rucsanda a preotului Iordachi Liciu „atât cu bani, cât și schimb cu altă casă, cari aceli două locuri a casălor di mai sus numiti întruchipati fiind la un loc, s-au dat în vânzari prin mezat”. Vânzarea a fost publicată în cuprinsul ținuturilor Moldovei, iar după finalizarea termenului stabilit, s-a săvârșit actul de vânzare pe 12 decembrie 1838, și „s-au luat a să măsura locul din zăplaz dinspre apus undi să megieșăști cu un stârp loc a răpos(a)tului gramaticul Gavriil, și miergi lungime spre răsărit douzăci di stânjini go(s)pod pân(ă) în cursul streșinii casăi lui Vasăli zăt Palicioi, și curmezișul s-au (lu)at a să măsura dispri amiazăzî din gardul ci să megiișăști cu locul lui Ghiorghii Covrig pân(ă) în gardul drumului dispri miazănoapti noăsprizăci stânjăni și șapti palmi”. Zapisul de vânzare este întărit prin iscăliturile văduvei Alexandra, a răposatului Ioniță Șoarec, Neculai și Gheorghe Șoarec, în calitate de vânzători, apoi de către diaconul M. Borș, diaconița Ileana, Gheorghe și Ioana, fratele, respectiv sora lui Ioniță Șoarec. Zapisul a fost scris de căpitanul Hriste Vasiliu și întărit de Epitropia bisericii Sfântului Ioan cu sigiliul târgului Piatra – Georgios Kalvu, Dimitrios Zguros, semnați grecește. Judecătoria ținutului Neamț adevărește actul de vânzare la 30 decembrie 1838¹⁰.

Printre megieși se numără și răposatul Gavriil Neculau, ai cărui clironomi vând lui Dimitrie Albul, la 6 noiembrie 1841, patru locuri ale decedatului Gramatic, dintre care cel de „pisti drum” aparținuse căpitanului Manole Copce¹¹. Dimitrie Gheorghiu Albu vinde la 10 noiembrie 1842 lui Apostol Zgrof trei locuri ce le avea cumpărate prin mezat de la casa răposatului Gavriil Neculau, unul lângă casele lui Alecu Soponariu (730 de lei), unul de la căpitanul Manoli Copci (750 de lei), iar al treilea de lângă lângă casele Vărvărel (912 de lei), toate situate pe loc domnesc¹². Apostol Zgrof vinde la rândul său la 4 iulie 1843 preotului Gheorghie din satul Pângărăcior, un loc în târgul Piatra „pe parte răzășască ce

⁷ ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/9.

⁸ *Ibidem*, I/11.

⁹ *Ibidem*, I/12.

¹⁰ *Ibidem*, I/13.

¹¹ Constantin Turcu, *op. cit.*, p. 28, nr. I.

¹² *Ibidem*, p. 29, nr. II.

este alături cu hanul Schitului Tarcăul în mătălaoa târgului din sus”, cumpăratură de la Dimitrache Albul, cu condiția ca „pre în mijlocul lui să fie diapurare drum obștesc ... s-au regularisit doi stânjâni și jumătate gospod pentru drum”, locul vândut fiind împărțit în două părți. Partea răsăriteană se megieșea cu hanul Schitului Tarcău și locul lui Gheorghe Covrig, partea sudică cu „o bucățică loc slobod obștesc” și drumul trasat acum, în partea nordică cu „drumul obștescă mergători în trăg și în mătăla”, la capăt cu locul „cămis. Feștiloai”, apoi al doilea lot cu locurile lui Mihai Ungurianu și Toader Antohi. Prețul tranzacției s-a ridicat la 1500 de lei¹³.

Calistrat, duhovnicul de la Mănăstirea Secu, creditorul „răposatului ieroshimonah Avramie”, cumpărătorul hanului, caută să-și recupereze la 22 aprilie 1843 suma de 4000 de lei de la egumenul Varnava Emandi, sub a cărui stăpânire se găsea. Calistrat invocă „slăbiciunile de întemiare aceluia schit și după osăbitele îngăduință nu am odihnă pentru a mai prelungi cu scoatere(a) acestor bani după sineturile ce sânt”¹⁴. Calistrat era unul din binefăcătorii Schitului Tarcău pe care l-a înzestrat „cu multi cărți și altile”. În răspunsul din 4 mai 1843, Varnava Emandi, egumenul Mănăstirii Pângărați, după ce îi reproșează schimbarea atitudinii față de Schitul Tarcău („acum vrei să faci tocmai cum au făcut țăganul când ș-au întors pomana înapoi”), îi cere sineturile invocate în cererea sa în original sau copiile. Documentele hanului au fost amanetate de nacealnicul Avramie lui Dimitrie Zgrof (poate Δη(μήτριος) ζγουρός / Dimitrios Zguros, epitropul de la Sfântul Ioan din Piatra-Neamț) „de unde au luat 1000 lei, dând numai 3000 lei lui Ioniță Șoaricu”. Varnava restituie la 10 aprilie 1839 suma de 1000 de lei lui Dimitrie Zgrof și a „luat documenturile”. Varnava aduce câteva acuzații fostului nacealnic Avramie¹⁵, decedat la 8 februarie 1839¹⁶, printre care căutarea de „comori și iarba herălor ca să dischidă o lăcată di la un beci cu mulțime de bani, ca să să facă vlădică și să răscumpiri di la măn(ăstire) locul pi cari esti schitul”, tocmirea a „niști japorăjâni farmazoni di pisti Dunăre cu 200 #, ca să discue lăcata di la beciu cu banii, și nearătându-le beciul, japorăjâni l-au tras la cârmuiri unde au avut mari supărari”. Varnava estimează numărul viețuitorilor adunați timp de un deceniu în Schitul Tarcău la un efectiv de 50 de monahi, mai puțini „pentru adevărata mântuirii”, cei mai mulți și-au găsit „un locu nelăcuit și plin de pești păstrăv și de lemn de tisă cu cari au găsat prilej di a faci o spiculație însămnată, cărând și vânzând în toate părțile hârzoabe cu păstrăvi și felurimi de lemn de tisă, și fiind că acum s-au puțânat și una și alta, au început a să duce undi vor mai găsi să trăească ca în Tarcău”. Varnava, potrivit spuselor sale, a impus ordinea la schit probabil după moartea lui Avramie și a

¹³ *Ibidem*, p. 30-31, nr. III.

¹⁴ ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/15, f. 1.

¹⁵ *Ibidem*, f. 1-1v.

¹⁶ Victor G. Cădere, *Însemnări despre unele mănăstiri și schituri din Moldova, după cronică Mitropoliei Moldovei și Sucevei, din anul 1857*, în *MMS*, XI, 1964, nr. 9-10, p. 518; Costin Clit, *O nouă versiune a „istoriilor” arhimandritului Varnava despre Mănăstirea Pângărați și Schitul Tarcău*, în *Acta Pangratia*, II, 2024, p. 214.

„așăzat trepezare de obștii și am început a li da și lefi, am oprit slobozânia cu cari era(u) deprinși”¹⁷.

Hanul a fost cumpărat de ieroshimonahul Avramie cu banii lui Calistrat duhovnic, care hotărăște la 1 iunie 1843 să rămână Schitului Tarcău, „vecinic acaret”, în folosul bisericii și ajutorul lăcașului monahal, „fără a se rășlui” sau a se vinde, admitând schimbul cu un alt imobil. În finalul zapisului tronează blestemul duhovnicului Calistrat: „Iară ori carile va înd(r)ăzni cu întunecare ascundirei a tăinui aceasta sau a se atinge ca să înstreineză acest acaret sau să rășluiască cât de puțin de folosul schitului înprotiva aceștii cuprinse unul ca acela supt neertat și vecinic canon să rămâe în veacul acesta și în cel viitoriu, înstreinat de mila lui D(u)mnezeu și a tuturor sfinților al căror hram să și prăznuește întru acest sf(ă)nt schit”¹⁸.

Hanul cumpărat de nacealnicul Avramie va fi destinat, în timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în condițiile modernizării și secularizării, Școlii nr. 2 de băieți din târgul Piatra, deschisă oficial la 25 septembrie 1860, fondată de către diaconul Nicolae Ionescu prin autorizația din 2 septembrie 1859 „ca școală particulară de băieți” în mahalaua Precista și transformată în școală publică la 17 septembrie 1860, „funcționând la început într-o casă din apropierea bisericii Precista, iar mai târziu, în casele m-rei Pângărați, denumite hanul Schitului Tarcău”. Diaconului Nicolae Ionescu i se datorează și o școală particulară de fete deschisă la 14 august 1854 în Precista, ce va dăinui până la 25 octombrie 1858, când s-a înființat Școala publică de fete¹⁹.

Casele mari revin Școlii de băieți, iar „cele de josu mici ce servia ca cuhnie în aceeași curte s(e) află slobode” și au servit de metoh Mănăstirii Pângărați și egumenului Varnava, după al cărui deces survenit în ianuarie 1866, călugării au fost „respinși de către primăria Târgului Piatra”. Pe timpul vieții egumenului Varnava i-a fost lăsată o cameră „spre a o avea de adăpostire când venea la târg”. Comitetul economic al Mănăstirii Pângărați cere la 21 aprilie 1866 medierea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice pe lângă primăria târgului Piatra în vederea retrocedării încăperilor amintite pentru a evita cheltuielile la hanuri „cându venim de la M(ănăsti)re la Târgu pentru necesitățile casii”²⁰. Ministerul dispune Primăriei anterior datei de 20 mai 1866 închirierea unei case pentru școală, iar „până atunce monahii să tragă aiurea undeva pe timpul cât vor sta în târg pentru interesele măn(ăsti)rei, căci nu toate m(ă)n(ăsti)rile au mitoc prin târguri”²¹. Cererea Comitetului economic al mănăstirii este reluată și la 15 iunie 1866²².

La 5 septembrie 1868 casele Mănăstirii Pângărați sunt date pe seama Primăriei târgului Piatra și anume: două odăi de cărămidă, sub un acoperiș, în care funcționa școala,

¹⁷ ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/15, f. 1-1v.

¹⁸ *Ibidem*, I/16.

¹⁹ Constantin Turcu, *op. cit.*, p. 25.

²⁰ ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 4; respectiv f. 16.

²¹ *Ibidem*, f. 16.

²² *Ibidem*, f. 18.

două odăi ridicate din lemn în stare proastă, sub un acoperiș, în care erau amenajate cancelaria și stătea „rândașul”, șura cu un mic grajd, hambarul, sub un acoperiș în dosul odăilor, în stare proastă, la care se adaugă terenul pe care erau situate, cu o suprafață de 75 de stânjeni și 3 palme „de jur împrejur”. Procesul-verbal de primire este semnat de primarul Costache V. Andrieș și comisarul Dimitrie Const. Cracaoanu²³.

Noul local al Școlii de băieți, căruia i s-a pus piatra fundamentală la 27 aprilie 1881 și a fost finalizat la 2 noiembrie 1883, a fost ridicat pe trei parcele cumpărate de Primărie, dintre care una a Schitului Tarcău (fostul han, probabil demolat)²⁴, a doua a fost cea vândută Primăriei cu prețul de 5000 de lei de către Gh. Ivanovici, la 7 februarie 1872²⁵ (loc cumpărat la 12 iunie 1863 de la sora lui Zamfira Radovici, care, la rândul ei, îl cumpărase de la Sofronia, soția răposatului preot Gheorghe Orza, și fiul acesteia, dascălul Ioan Orza, la 10 februarie 1859 și era megieșit cu locurile dascălului Ioan Orza și a lui Gheorghe Covrig)²⁶. A treia parcelă de pe strada Alexandru cel Bun este cea vândută la 10 martie 1881 de către dascălul Ioan Orza, domiciliat în comuna Pângărați, ce se megieșea „cu șc. nr. 2 băieți ce se nume din vechime hanul schitului Tarcău, cu str. Al(exandru) cel Bun, cu drumul ce din vechime se numea obștescu, care acum se numește strada bunilor copii și casa dlui Neculai Prassa, cu un alt local al șc. nr. 2, foastă a lui Ioan Bărbieru și cu Vasile G. Covrig”²⁷.

„FROM THE TARCĂU MONASTERY INN TO No. 2 BOYS' SCHOOL”
IN PIATRA-NEAMȚ. NEW DOCUMENTS

(Abstract)

The repetition of texts and opinions already expressed in Neamț and national historiography, based on documents unknown to those who have previously examined the subject, represents a necessity for uncovering historical truth. The theme proposed to the reader has been approached with the well-known diligence of researcher Constantin Turcu and has served as a source of information for those studying the evolution of inns and schools in Piatra-Neamț. We note the lack of any minimal discussion of the beginnings of the school in the so-called „monographs” dedicated to the „Romanian Communist Party, the most advanced detachment of our people, the faithful exponent of its vital interests”. In this study, we demonstrate, based on unpublished documents, the acquisition in 1838 of the inn of the late

²³ Constantin Turcu, *op. cit.*, p. 33, nr. V.

²⁴ Gheorghe Verșescu, *Istoria monografică a orașului Piatra Neamț*, Fără Editură, București, 1971, p. 60.

²⁵ Constantin Turcu, *op. cit.*, p. 34, nr. VII-VIII.

²⁶ *Ibidem*, p. 32, nr. IV.

²⁷ *Ibidem*, p. 35, nr. X.

Ioniță Șoaric by Ieroshimonah Avramie, the head of the Tarcău Monastery, its transfer into the property of Pângărați Monastery, and later to the Town Hall of Piatra, which turned it into the premises of Number 2 Boys' School, an institution whose history should be rewritten by historians.

DOCUMENTE

1

1838 noiembrie 22

Știut să fie pentru on han cu 4 odăi și cu beciu, și o casă deosăbită cu 2 odăi, și grajdii, și hămbarii, pe loc gospod, a lui Ioniță, ci s-au trecut din viață, acum noi clironomi(i) răposatului am săvârșit tocmala cu sfinția sa părintele Avrami(e) ot Schit Tarcăului, în drepti bani 4000 de lei, patru mii de lei, banii, și am dat această adeverință și încredințată pentru ca să fii știut și crezut.

Și pentru credința ne-(a)m și iscălit care știi carte.

1838 noe(m)v(rie) 22.

Gheorghii Șoaric.

Eu, Neculai Șoaric.

Au, Alesand(r)a, soția răposatului Gheorghii sân Ioniț(ă) Șoarec.

(...) <m.p.>.

(...) <m.p.>.

<Pe verso-ul filei a doua>: Acestea sint sineturile de la păr(intele) Avramie de la Schitul Tarcău.

ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/11. Original, difolio.

2

1838 noiembrie 24

Lei

4110 Adecă patru mii o sută lei avându noi mare nevoie ca să cumpărăm un acaretu la târgul Pietre(i), pentru Sf(ântul) Schitu Tarcăul, ca să avem ceva ajutoriu pentru cheltuiala sf(intei) biserici, mi-au făcut bine sf(inția) sa păr(intele) Calistrat, d(u)h(o)vn(icul) din Sf(ânta) M(ănăstire) Neamțul. Și pentru mai încredințata mărturie am iscălit eu singur, cu mâna mea.

1838 noiam(vrie) 24.

Avramie ieroshimonah, nă(cealnic) Sf(ântului) S(chi)t Tarcău <m.p.>.

di la alți miluitori, încredințându-i și noi la mână zăpisiul acesta împreună cu alți două înscrisuri, adică un zăpisi di cumpăratură cu peceti și alt înscris tij cu peceti și cu iscăliturili dumilorsali epitropil(o)r di plata stânjinelor locului, cu cari acești documenturi di azi înainti să rămâi schitul înputernicit a stăpâni ca pi o driaptă ocină și moșii în veci nestrămutat de cătră nemi, iar când oricîșici vreme mai în urmă sculându-să cineva din niamuri sau din fii nostri, ori din megieși, cu vreun protimisăs di răscumpărari, unora ca acelora să nu li să ții în samă glăsurili lor oriși la ci instanții să vor arăta, fiind că toți au avut știri di vânzare(a) aceasta ci s-au sfârșit prin mezat și și nemi nu s-au arătat de mușterei.

Di aceasta spre mai bun temeiul acii di veci stăpâniri schitului, am iscălit mai gios însumi cu mînili noastre.

1838 dec(e)mvr(ie) 12.

Eu, Alicsandra, soție mortului Ioniță Șoaric, vânzătoare, di bun voi.

Eu, Neculai sîn Ioniță Șoaric, adeverez și vâ(n)zător de bună voe.

Gheorghî sîn Ioniță Șoarec adeverez și vânzător de bună voi.

Și fiindu și cu a noastră bună voință aci(a)stă vânzari, noi iscălim.

M. Borș dieconul <m.p.>; Ile(a)na dieconiți.

Gheorghe bratu răposatului Ioniți Șoaric adeverezu și cu voi(a) me.

Eu, Ioana, sor(ă) răposat(u)lui Ioniți Șoaric adiverez, fiind și cu voe me.

Acest zăpisi l-am scris eu cu zăsa numițelor di mai sus vânzător, întru cari m-am și iscălit.

Hrâte Vasăliu căp(i)t(a)n <m.p.>.

Epitropiia Sfânt(ului) Ioan.

Față viind vânzătorul și cumpărătorul în pricina locului casălor ci să arată că esti bună vânzare făr(ă) de nici o prihănire și s-au întărit și cu pecetea târgului.

1838 dechemvr(ie) 15.

γεόργιος κάλβου / Georgios Kalvu

Διη(μήτριος) ζγουρός / Dimitrios Zguoros

Hristea Ioan martor <m.p.>.

Hristea (...) <m.p.>.

Hriste Gheorghe <m.p.>.

(...) <m.p.>.

Gheorghe Patraș <m.p.>.

C. Stere vel căp(i)t(an) <m.p.>.

(...) <m.p.>.

(...) <m.p.>.

Giudecătoria ținutului Neamțul

Fiind că asupra acestui han ce au fost scos spre vânzari prin mezat încă din anul 1836 maiu 14, după ce s-au urmat în toată țara publicarisăre, nu s-au arătat nimine cu vreo pritenții, și pentru că în mezat nu s-au suit mai mult decât 2000 lei, apoi după cerirea ce-au făcut soția mortului cu clironomii, atât slovascoiu, cât și prin jaluba trecută în registru în (...) supt No 5032, să adiverești particularnica vânzare cu iscăliturile mādularil(o)r și punerea peceții Tribunalului.

Prez(ident) (...) Radu comis <m.p.>.

Alexandr(u) Potlog clucer <m.p.>.

(...) <m.p.>.

Direct(o)r Neculai Enachi <m.p.>.

Stolnacealnic F. Manoilu <m.p.>.

No. 10134.

1838 dechemv(rie) 30.

Piatra.

<Pe verso-ul filei a doua>: γράμμα τῆς ζουδεκατο- | ρίας διὰ τὸ δοθὲν σπῆτι τοῦ σοάρικου | εἰς τὸ σκῆτι ταρκόβι / Zapisul judecătoriei pentru casa lui Șoaricu ce s-a dat la schitul Tarcovi (Tarcău).

ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/13. Original, difolio, două sigilii, unul rotund și unul oval.

4

1843 aprilie 22, Mănăstirea Secu

Hristos au Înviat

Cu smerenie mă închin sf(i)ntiilor voastre cinstite părinte Varnava!

După cuviincioasa datorie a cugetării cei creștinești, iară mai ales potrivit noă, am socotit a mă adrisarisi mai întâi sf(in)țiilor voastre cu această înștiințare aducătoare aminte în pricina a patru mii o sută lei, ce am dat în mâna răposatului ieroshimonah Avramie, după înșeș sinetul ce-l am din let 1838 noem(vrie).

Care bani aflându-se dați de o altă persoană cu osăbit(ă) blagocestiv scopos spre cumpărare a unui acaret în agiutorire schitului la cele besăricești, slobozindu-se acești bani cu vremelnicească șădere ca din prinosul lor să să folosască acel sf(ânt) lăcaș, înapoindu-se atât sinetul răposatului de priimire(a) banilor, cât și zapisul vânzării hanului de cătră clironomii răposatului Ioniță Șoarec din târgul Pietrii, prin care înțăles să dă o bună dovadă de lucrare acelor bani, cum i-au fost întrebuițat acel râvnitoriu suflet a păr(intelui) Avramie.

Unde acum după slăbiciunile de întemiare acelui schit și după osăbitele îngăduință nu am odihnă pentru a mai prelungi cu scoatere(a) acestor bani după sineturile ce sânt. Și

fiind că acel acaret iaste supt a sf(in)ții v(oast)re stăpânire, apoi vă rugăm ca să să încuviințați de cătră a sf(in)țai voastre lucrare spre întoarcere(a) banilor sau dacă vă iaste cu îngreoere a da sfârșit aceștie pricini, să avem cinstit răspunsul sf(in)ții v(oast)re fără întârziere, ca să dăm în cunoștința cinstitii Judecătorii cu alăturare(a) sineturilor, că în tăcere a mai rămâne nu să poate, neavând și singur slăbire de cătră persoana ce am luat banii.

Și cu aceasta sânt al sfințiilor voastre smerit în H(risto)s frate.

Calistrat d(u)h(o)v(nic) <m.p.>.

1843 april 22

S(fânta) Mon(astire) Secul.

<Pe verso-ul filei a doua>: Cinstit sf(i)ntii sale părintelui protosinghelului Varnava, egumenul Sf(i)ntii Monastiri Pângărații, cu smereni; La S(fânta) Mon(astire) Pângărații; 1843 apr(ilie) 22.

ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/15, f. 1. Original, difolio, rupt.

5

1843 mai 4

Adivărat au Înviet

Cu frățască dragoste mă închin sfințae tali cinstiti părinti dohovnici Calistratu

Cinstită scrisoare sfinții tali din 22 a trecutei luni april(ie) cu căzuta cinsti o am priimit și am văzut toate cele scrisă, din a cărie cuprindire deplin m-am încredințat că sfinție ta pe lângă agiutorul ce ai făcut Schitului Tarcău cu multi cărți și altile, acum vrei să faci tocmai cum au făcut țaganul când ș-au întors pomana înapoi.

Cu toati aceste fiind că sfinția ta vrei ca între noi să punim la cali acest lucru, ti poftescu ca să binevești a-mi triimiti acele sâneturi în original prin un credincios a sfințai tali, sau dacă aceasta nu să poate, apoi să-mi triimeți copii întocmai întăriti de Dicasteria Sf(intei) Mon(astiri) Neamțu, și atunce îți voi da cel desăvârșit răspuns.

Iar pentru bani cum s-au întrebuițat acel râvnitoru suflit a părintelui Avramie pe care sfinția ta așa îl numești să înțalegi că din evlaviea ce mari ci o ai asupra schitului, însă nu s-au urmat așa precum sfințâia ta crezi, pentru că răposatul nacealnicu Avramie au pus documenturile hanului amanet la Dimitrie Zgrof, de unde au luat 1000 lei, dând numai 3000 lei lui Ioniță Șoaricu.

Eu de aceasta auzind, am dat banii 1000 și am luat documenturile după cum dovedești adiverința din 1839 april(ie) 10, dar am întrebat ce au făcut acel râvnitori suflit cu banii pentru cari au pusu amanet documenturile și mi s-au spus că s-au cheltuit nu numai aceștiea, ce și alții mulți bani căutând comori și iarba herâlor ca să dișchidă o lăcată

di la un beci cu mulțme de bani, ca să să facă vlădică și să răscumpiri di la măn(ăstire) locul pi cari esti schitul.

De vrei dovadă la aceasta, întreabă pi Vasili Păscaru din Peatră, cari mie sânгур me-au spus că au cheltuit cu îndemnare(a) acelu râvnitoru suflit până la 6000 lei căutând iarba herilor în Moldova și în Bocovina. Mai sânt și alți mulți pi cari îi trimite în toate părțile ca să cauti comori. Iar de vrei și altă dovadă întreabă pi iconomul Gheorghie, protoereul din Peatră, cari sânгур au scăpat dintr-o mari nevoi pi acel râvnitoru suflit cari tocmişă niști japorăjâni farmazoni di pisti Dunăre cu 200 #, ca să discute lăcata di la beciu cu banii, și nearătându-le beciul, japorăjâni l-au tras la cârmuiri unde au avut mari supărari până au scăpat.

Iar di te-ai scârbit auzind di slăbăciunile de întimieri acestui schit, aceasta esti o slăbăciune mai mari a sfințai tali pentru că nu cercetezi fondosul pricinei din care s-au dus vro câțiva din schit și dacă vroești să știi, eu să te încredințazi, adică di 10 ani și mai bine de când s-au făcut acest schit, undi s-au adunat piste 50 petrecători cu totul, însă pre puțani sânt pentru adivărata mântuiri, iar ce mai mari parte gasând un locu nelăcuit și plin de pești păstrăv și de lemn de tisă cu cari au găsât prilej di a faci o spiculație însămnat, cărând și vânzând în toate părțile hârzoabe cu păstrăvi și felurimi de lemn de tisă, și fiind că acum s-au puțânat și una și alta, au început a să duce undi vor mai găsi să trăească ca în Tarcău.

Și apoi pi lângă cele arătate mai esti și alta de însămnat, cari până acum așa fel de viață au avut. Să ducea cari undi vre(a) și de cât vr(e)a și vine când vre(a); Iară acum după ci am aşazăt trepezare de obștii și am început a li da și lefi, am oprit slobozănica cu cari era(u) deprinși, dar foarti nu le placi, că mai bucuroși sânt să umbli căpătând pen lumi decât să fie puși în regulă potrivit rândueli(lor) călugărești, dovadă că acei ci s-au dus până acum, nu au venit la Mon(astirea) Neamțului sau la Săcu, pentru că acolo să păzâști mai mult această rândueală, ci să ducu să treacă undi găsăscu ca să fie în voile lor.

La întâlniri îți voi spuni și altili, iar acum rămân al sfințai în Domnul smerit frate.

1843 april(ie) 27 mai 4.

Iscălit Varnava arhimandrit protosinghel.

ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/15, f. 1-1v. Copie, difolio, rupt.

6

1843 iunie 1

Schitul Tarcăul, ținut Neamțului.

Cătră nacealnicul și cialalți părinți din schit s-au însemnat spre știință.

Jos iscălitul, face cunoscut prin acest înscris, cum că un han din târgul Pietrii a răposatului Ioniță Șoarec s-au cumpărat prin părintele ierosh(imonah) Avramie de la clironomii numitului Ioniță, însă cu drepti banii mei, patru mii lei, pentru a rămânea acest han vecinic acaret a Schitului Tarcăul, spre folosul bisăricii și ajutorința altor nevoi din

schit fără a se rășlui de cătră cineva îndeosăbi cât de puțin din prinosul arătatului acaret, nici iarși a se vinde cândva de veci, iară a se schimba pi un alt acaret potrivit în cuprindere folosului schitului, să încuviințază această voe și pentru a scăpa oricarile de păcătuire(a) furtășagului în atingire aceștii cuprindiri, me-am făcut datorii încunoștiințării ca unul ce am numărat însumi banii cumpărăturii, alăturându-se și hârțiile lângă aceasta, doveditoare pentru adevărul înfășoșat, ca să rămâe pentru totdeauna în schit spre știința părinților.

Iară ori carile va înd(r)ăzni cu întunecare ascundirei a tăinui aceasta sau a se atinge ca să înstreineză acest acaret sau să rășluiască cât de puțin de folosul schitului înprotiva aceștii cuprinse unul ca acela supt neertat și vecinic canon să rămâe în veacul acesta și în cel viitoriu, înstreinat de mila lui D(u)mnezeu și a tuturor sfinților al căroră hram să și prăznuește întru acest sf(ă)nt schit.

Anul 1843 iunii .

Calistrat d(u)h(o)v(nic) din Sf(ânta) M(ănăstirea) Neamțul <m.p.>.

ANI, Fond Mănăstirea Pângărați, I/16. Original, difolio.

7

1866 aprilie 21

Rezoluție: Se va întreba pe Diviz(ia) Scoalelor dacă la aceste case în care este scoala au lăsat vreo cameră, doue, pentru a avea unde vine monahii în târgu pentru trebuința m(ănăsti)rei.

Principatele Române Unite
Comitetul Iconomicu a M-rii Pângărații.
N° 13.

1866 Aprilie 21

Domnule Ministru!

Subsemnații prin raportul N° 8 din 2 Martie conținut au încunoștiințat pe onorabilul Ministeriul cultelor că sântemu respinși de către primăria Târgului Piatra de la Metohul ce au fost distinat pe seama M(ănăsti)rii Pângărații în acel oraș; ce prin ordin li s-au încuviințat casile cele mari a le preface în Scoală publică de mahala, iar casile cele de josu mici ce servia ca cuhnie în aceeași curte s(e) află slobode; pentru care cu convenita supunere venim a vă ruga Domnule Ministru! a binevoi a ordona acelei primării a nu ne (...)ntera din acele case ce ședu vacante, cându venim de la M(ănăsti)re la Târgu pentru necesitățile casii să tragem pe la hanuri plătind pentru odae, pe câtă vreme nu sânt întrebuințate acele odăițe mici.

Primiți, Vă rugăm, Domnule Ministru, încredințarea Prea deosebitei noastre considerațiuni.

Iosaf duh(o)vnic <m.p.>.

Daniile ieromonah <m.p.>.

Vinieamin duhovnic <m.p.>.

Domnii sale!

Domnului Ministru Justiției, Culte și Instrucțiune Publică.

ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 4. Original.

8

1866 mai 3

La Divizia Scoalelor

Nº 3345

1866 mai 3

D(omnu)l meu!

Cu onoare sunteți rugat a-mi comunica știință dacă din încăperile aflătoare în târgul Piatra și care mai înainte au avut destinațiune a servi de mitoh M(ănăsti)re(i) Pângărați, acum cu luarea lor pentru scoală s-au lăsat vreo camera, doue, pentru locuința monahilor în timpul când vin la târg în interesele ace M(ănăsti)ri.

ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 5. Concept.

9

1866 mai 20, București

Rezoluție: Se va răspunde Comitet(ului) că s-au scris primăriei ca să închirieze o casă pentru Scoală, până atunce monahii să tragă aiurea undeva pe timpul cât vor sta în târg pentru interesele măn(ăsti)rei, căci nu toate m(ă)n(ăsti)rile au mitoc prin târguri.

ROMÂNIA București 20 mai 1866

MINISTERIUL

INSTRUCȚIUNEI PUBLICE

și al

CULTELOR

Divisiunea

Oficiul

Nº 4224.

Domnule Șef!

Asupra întrebării ce-mi faceți prin nota D^v N^o, subsemnatul are onoare a Vă răspunde că după lucrările anterioare se vede că a fost lăsată o cameră din acele încăperi pe seama răposatului Arhimandrit Vârnavă spre a o avea de adăpostire când venea la târg, însă cu condițiune numai pe timpul cât va fi în viață, eară după moartea sa, s-a și ocupat acea cameră tot de Școală, și aceasta până ce primăria va închiria alt local pentru Școală.

Primiți, D-le Șef, încredințarea osebitei mele considerații.

P(entru) Capul Divisiunii Șt. (...) <m.p.>.

Dlui Șef al Divisiunii Clerului.

ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 16. Original.

10

1866 iunie 15

Rezoluție: La dosar fiind că s-au răspuns Comitet(ului) pentru aceste încăperi, după un alt raport.

Ghidion(escu) <m.p.>.

Principatele Unite Române
Comitetul Monast(irii) Pângărații
N°. 16.

Iunie 15. (1)866

Domnule Ministre!

Din cauza necesității ce are soborul acestei Monastiri, de casile pretinsă prin Adr(esul) N° 8, ce sunt în număr de două odăițe destinate de mitoc al acestei Monast(irii) încă din timpul răposatului Arh(imandrit) Varnava, Subsemnații nu mai puțin venim și prin aceasta cu respect rugându-Vă de a Vă milostivi și a reda Monast(irii) asemenea case ce-i servesc ca de un mitoc fiind foarte trebuitor; Căci prin aceste nu să poate viola întru nimic interesul ce Școala ar avea de niște asemenea case fiindcă ea (î)și are încăperile sale deosebit.

Nichita Arhimandrit <m.p.>.

Iosaf duh(o)vnic <m.p.>.

Daniil ieromonah <m.p.>.

D(omniei) Sale

D(omnu)lui Ministru de Culte și Instruc(țiunii) Publice.

ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 18. Original.

11

1866 iunie 18

(1)866 iunie 18
D(irecția) Cultelor

Comitetului Economic al M(ănăști)rii Pângărați.

La raportul cuvioșiiilor voastre cu No. 13, vi se răspunde că s-au scris Primăriei locale ca să închirieze o altă casă pentru Școală; până atunci însă monahii vor trage aiurea undeva pe timpul cât vor sta în târg pentru interesele Monastirei, căci nu toate Monastirile au metoace prin târguri.

Pr(imiiți).

ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 17. Concept.

12

1866 iunie 21

Declarație

Prin care subscrișii monahi din Monastirea Pangarații, parte comiteți recunoscuți și de guvern, iar parte ca iconomi însărcinați numai de repositul Egumen al aceștii Monast(iri) Arhim(ăndritul) Varnava Emandi ca iconomi și administratori pe lângă sântia sa a averii materiale al a(ce)stui sântu locașu, la întrebarea ce ni se face de onorații delegați rânduiți pentru trădarea dotei Monastirei în priimirea noului rânduit Egumen în starea în care au avut-o priimită și răposatul prin comisiea reguloare averilor Monastirești din anul 1859 în privirea lipsurilor și a deosebirei ce ar putea resulta între aceia de atunci, recunoscută și lăsată în folosul și dispoziția Monastirei, cu aceia ce astăzi se găsește.

Smeriți venim a Vă răspunde și a ne justifica: că noi deși ne numeam administratori, dar în toate ca monahi am fost supuși și n-am putut a ne înprotivi ordinului Superiorului nostru; prin urmare oricare obiecte a voit sântia sa a le înstreina și strămuta de la această Monastire pe la Mitocul din Piatra și alte persoane, noi n-am putut a ne înprotivi, precum spre pildă: stupii Monast(irii), alămurile, trăsurile și ceialaltă mobilitate, căci pe lângă verbalele ordine, chiar în scrisu ni s-au ordonat care orice obiecte se vor pretinda de cătră nepotul său, d(umnealui) Vasile Nădejde din opidul Piatra, să nu ne înprotivim de a le încredința, precum s-a și urmat până în timpul când formalu ni s-au făcut cunoscut că superiorul nostru a reposit, când s-au și făcut catagrafie de ceia ce mai rămăsesă de

Subprefectură, care dându-să în a noastră conresponsabilitate și astăzi se află față după catagrafia ce atunci s-a format.

Așadar ca monahi fiind absolut atârnați de superiorul nostru, credem că nu putem a deveni a fi responsabili de mancarile ce s-ar fi comisu de către repositul și clironomii săi, precum au fost d(omnul) Nădejde, care adesea vizita Mon(astirea).

1866 iunie 21.

Iosaf duhovnec <m.p.>.

Serafim duh(o)vnic <m.p.>.

Veneamin dohovnic <m.p.>.

Isachie duh(o)vnic <m.p.>.

Daniel ieromonah <m.p.>.

Isaia iconom <m.p.>.

Primăria Comunii Pângărații.

Numai întrucât privește adivăratele iscălituri pe declarația de față în N° 6, se afirmă.

Primar C. Istrate <m.p.>.

1866 Iunie 21

N° 450.

ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 21-21v.
Original, sigiliu rotund al primăriei comunei Pângărați.

13

1866 iulie 5

Rezoluție: La dosar.

Principatele Unite Române
Prefectura Județului Neamț
N°. 7468.

1866 Iulie 5

Domnule Ministru!

Prin Domnul Subprefect plășei Muntelui și protoereul acestui județ, dându-se dota Monastirei Pângărații și acaretile în sama noului Arhimandrit rânduit acolo.

Am onoare Domnule Ministru avă înainta la deplinirea oficii N° 4512 Prescriptul-Verbal închietu de numiții Inventariului averi primită de Arhimandrit și o declarație a unora din monahii Monastirei relativă la acea dotă.

Primiți, Vă rog, Dom(nule) Ministru încredințarea prea osebitei mele considerații.

Prefect Colonel Roznovanu <m.p.>.

P(entru) Director D. Kallense (?) <m.p.>.

Domniei Sale

Domnului Ministru Instrucțiunei Publice și al Cultelor.

ANIC, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 677/1866, f. 19. Original.